

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Gaudium

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

Gaudium.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Græce χαρμῆ, ἡ, vel χαρμῆ αὐτοῦ, ἡ, vel χαρμῆ, ἡ, ... Gaudium est affectio animi, alicuius presentis boni opinione ...

LOCI BIBLICI.

Gaudium cum gaudentibus, Rom. 12. 15. Gaudere & letari honeste, 1. Par. 12. 9. 2. Esdr. 12. 42. Psal. 124. 2. Thess. 1. 10. 5. 11. Gaudium non est Gentium more, Eccl. 2. 2. & 7. 3. Osee. 14. 3. 1. Thim. 2. 16. 1. Iacob. 4. 9. Gaudium pro rebus secundis & prosperis, 1. Cor. 7. 30. Hebraice ...

SENTENTIAE BIBLICAE.

Gaudium spirituale. Gaudium Domini in conspectu meo semper, Psal. 16. Gaudium in salutari tuo, & in nomine Dei nostri magnificamini in Domino exultate iusti, & gloriamini omnes recti ...

rum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulantes. 3. Ioan.

Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui Psal. 35.

Fructuosum.

Conuertisti planctum meum in gaudium mihi, concidisti faciem meam, & circumdedit me lætitia. Psal. 30.

Eternum.

Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo. Qui induit me vestimento salutis, & indumento iustitiæ circumdedit me, quali sponsum decoratum corona, & quali sponsum ornatum monilibus. Esa. 61.

Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis. Matth. 5.

Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiiciuntur. Gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in caelis. Luc. 10.

Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, & mundus autem gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Ioan. 16.

Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Ibid.

Petite, & accipietis, & gaudium vestrum sit plenum. Ibid.

Corporale esse debet honestum.

Et iusti epulentur & exultent in conspectu Dei: delectentur in lætitia. Psal. 68.

Et cognouit, quod non esset melius nisi letari, & facere bona in vita sua. Eccl. 3.

Et deprehendit nihil esse melius, quam letari hominem in opere suo. Ibid.

Vade ergo & comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum, quia placent Deo opera tua. 9.

Gaudete cum gaudentibus. Rom. 12.

Qui gaudent tanquam non gaudentes. 1. Cor. 7.

Fructuosum.

Cor gaudens exultat faciem, in mœnore animi deicitur spiritus. Psal. 25.

Non est oblectamentum super cordis gaudium. Eccl. 3.

Gaudium mundanum est vanum.

Laus impiorum dicitur, & gaudium hypocritæ ad instar puncti. Iob. 20.

Risus dolore miscbitur, & extrema gaudii luctus occupat. Psal. 14.

Risum reputavi errorem, & gaudio dixi: Quid frustra deceperis? Eccl. 2.

Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætus fuerit, meminit debet tenebrosi temporis, & dierum malorum, qui cum venerint, vanitatis argumentum præterita. II.

Peruersum.

Quasi per risum stultus operatur scelus. Psal. 10.

Melius est ire ad domum luctus quam ad domum conuiuii. In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid sit futurum. Eccl. 7.

Cor stultorum, ubi lætitia. Ibid.

Dixerunt enim impii cogitantes apud se non recte: Exiguum, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis. Venite ergo & fruamur bonis, quæ sunt, & vnamus creatura, tanquam iuuentute celeriter. Ubique relinquamus signa lætitiæ nostræ, quoniam hæc est pars nostra, & hæc fors nostra. Sap. 2.

Narratio peccantium odiosa, & risus illorum in delictis peccati. Eccl. 27.

Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis maligna est. Iacob. 4.

Perniciosum.

Tenant tympanum, citharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt: qui dicunt Deo, recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Iob. 21.

Verba est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium. 30.

Pro eo quod eleuatae sunt filiae Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, & ambulabant, & pedibus suis composito gradu incedebant, decalauerunt Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus cinem earum denudabit. Esa. 34.

In illa die auferet Dominus ornamentum calcamentorum & lunulas & torques & monilia & armillas, & mitras, & discriminalia. Ibid.

Eterit pro suauis odore fetor, & pro zona funiculus, & pro fascia pectorali, cilicium. Ibid.

SENTENTIAE PATRUM.

Est gaudium, quod non datur impiis, sed eis qui te gratis colunt, quorum gaudium tu ipse es; ipse est beata vita, gaudere de te propter te, ipsa est, & non est altera. Aug. 19. confessio. Temporibus gaudent, qui bona æternæ non norunt desiderare.

LIBRARIUS

rare. in r. falsz.

Comparamus gaudia veritatis cum gaudio vnitatis: si honoramur, dolemus: si dolimus, oremus: si oramus, exaudimur: si exaudimur, & illos lucratur. in Ioannem.

Incepta letitia dicit, vt quid animi gaudium intus abscondis? ingredi in publicum latus, dic aliquid foris, vnde vel tu vel proximi rideant, fac eos letos tua letitia. de consuetu Sutorum.

Animi letitia interdum corporis dolores mitigat, quod si ad ægrotationem corporis accedat ægrotatio animi, duplicatur infirmitas. Hier sup. Isaiam.

Dignum est itaque, vt in se semper homo moerorem inueniat, qui derelicto creatore gaudium in se quærebat. Greg. in mor.

Iure reitatur, vt quod prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de iplo postmodum cogamur sentire tormenta, ibid.

Fit plerunq; vt in ipsiis fletibus illa interim gaudii claritas erumpat, & mens quæ in corpore prius cæca iacuerat, ad inspectionem fulgoris intimi suspiris vegetata conualecat. ibid.

Nonnunquam quicquid gaudii, quicquid virtutis fouere videbatur, subito in paucis tentationis amittitur, & quasi euacuaturus eidem virtutibus tritibus animo solo moerore possidetur.

Iubilum namque dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abcondi possit, nec sermonibus aperiri: & tamen quibuldam proditur moribus, quamuis nullis proprietatibus exprimat. ibid.

Iubilatio dicitur, quum cordis letitia oris efficacia non expletur, sed quibuldam modis gaudium prodit, quod ipse, qui gaudet, nec regere præualeat, nec explere. ibid.

Soler letitia arcana mentis aperire, atque aperiendo amittere: aduersa vero quum nos exteriorum deprimunt, interiorum cautores reddunt. ibid.

Illud est verum ac summum gaudium, quod non de creatura, sed de creatore concipitur, quod quum acceperis nemo tollet a te, cui aliunde comparata omni suauitate memorem est: omnis iuuatitas dolor est: omne dulce amarum est: omne decorum tædium est: omne, postremo, quod delectare potest, modelum est. Bern. in ferm.

Gaudendum est de iis quæ expectamus, & gaudendum de iis quæ sustinemus. de Ser. Ap. Jer. 2.

Gaudendum in bono alieno magno magis quam in proprio paruo. in Cant. ferm. 49.

Gaudium in materia conuertibili mutari necesse est remutata. de sel. pr. r. 2.

Verum Gaudium non possidetur, nisi pax & iustitia teneatur. Prima enim est, & quasi radix iustitia, secunda pax: tertia gaudium. De iustitia nascitur Pax, de Pace Gaudium generatur. Casarius ad montionem secunda.

Menfura letitiæ de magnitudine nuti venit, & tanta fit alacritas animi, quanta fuerit consideratio rei. Cass. lib. 1. epi.

Bonum in solitum plus amatur, & sequenti gaudio confert dulcedinem temporum permilla tristitia. idem.

POETICAE SENTENTIAE.

Jacob. Billius, Anthol. Sacr.

De spiritali gaudio piorum.

Nil sibi conciscat, qui lata visere mente,
Atque metu vacuus gestis habere dies.
Qui probus est, nullo qui pallet crimine, cuiq;
Intima commissum non ferit ossa scelus.
Ille nec horrendi pauidas tremet ora tyranni,
Nulle nec armatas in sua fata manus,
Quin etiam, terre se fractus concidat orbis,
Obruat impandum & visu ruina caput.
Carnale gaudium nihil est præ spiritali,
Sidera qui nunquam speculato sole, videret,
Aut etiam que dat lumina nocte soror:
Nusquam splendidius lumen, nec clarior orbi
Quæ prælueret, crederet esse facem.
Sic quoque qui sancta non sensit gaudia mentis,
Hæc caro qua sequitur gaudia sola perat.
At qui lacryam nouit sensisse, piorum,
Protinus huius mundi nil sapit omnis amor.
De mundanorum gaudio.
Qui sonus est medio, spuma flagrantis in igne,
Hic sonus in sulcis præsertate viri est.
Quod si nosse cupis quæ sit, fors frustra malorum,
Vindicta est pena neficia vita nocens.
Ludere, bacchari, grauidis membere mensis,
Ridere, & carni semper amica sequi:
Nullas interea febres, nec fere labores,
Lacrima est bonis fors, beata mali.
Nullum nisi post ducem est vita verum
Gaudium esse.
In puero risum stertis præcedit acerbum,
Nam sic a lacrymis inchoat ille dies.
Cumq; se etiam, sic quidam referunt, primum edere risum.

Incipit in somno cernitur esse gratia.
Quid notat hoc primum quod videns ille sperat
Corruptur? Nos hinc discere bona deo
Nempe quod & mundi vana est falsa voluptas
Atque ad ista vera non suscipere patet.
Semper erunt quod sunt, æterna gaudia, &
Gaudenda quoniam canja erit ipse Deus.
Nec variis partet motus diuersa voluptas
Vnam erit in cunctis lumen, & vnam vitam
Inque bonis summis posita experientia facta.
Nec solet augeri, nec metueti minas.
Vt unum hominis gaudium
Felicis vere facimus semper, beatus,
De vero & summo gaudia nata bono.
Nam mundi ex opibus virens ac peritura
Edita perpetua semina moris habet.
Non placet vni animi suauiter erant
Istis feris que mundum mentem onerant
Cor mundum & sapientis fructus seruat in
Et Christi in nostro pectore regnet amara
Quo cuncti impleris nunquam vacuabitur
Aetherne æterni flumina fontis erant.
Ouid. Met.
Fleibile principium melior fortuna secuta est
Idem 4.
Nulla dies adcoest auster alibus hominibus
Non intermissis sit fluit imber aquarum
Idem.
Nil adeo fortuna grauis miserabile festis,
Vt minuat nulla gaudia parte malum.
Idem 6. Fait.
Scilicet interdum miscetur tristitia
Ouid. 7. Met.
Gaudia principium nostri sunt sape dolari
Ouid. Met. lib. 7. fab. 8.
Vtque adeo nulla est sinceræ voluptas
Sollucitatis, aliqui a letis meruerunt.
Ouid. epit. Hiero. ad Candrum.
Longa mora est nobis omnis quæ gaudia differt
Mart. epigram. lib. 10. ad Iulium.
Expectant curaque catenatisque labores
Gaudia non remeant, sed fugiunt volantes
Hæc viri aque manus complexumque afferens
Sape fluunt imo sic quoque Lappi iura
Non est (crede mihi) suspensus dicere vnam
Sera vniuersa est, et æstima vna colla.
Seneca in Hercule ludente tragædia.
Dum fata simunt,
Vinit latus: properat cursum
Vita curato, volueritque die
Rota præcipit reuertitur anni.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Gestiens letitia turpis est, vt si videre concedimus
tamen cachinnatio.
Et vt nimis afflicti molestia, sic animi claritas
tur leues.
Atque vt considere decet, timere non decet
letari non decet. Cic. Tus. quæst. lib. 4.
Dicimus nos magni gaudium ex illis consistit
quod non est gaudium, sed saepe initium futuri
enim iunctum est, non desinet, nec in contrarium
Et post multa. Omnes tendunt ad gaudium, sed
magnum consequuntur, ignorant. Ille ex communi
ex ambitione & circumstantia clementum turba, alii
ex studiorum liberalium vana ostentatione, & in
teris. Omnes istos oblectamenta lallata, & breuia
ebrietas, quæ vnius horæ hilarem inflantiam, longam
penat, Seneca. in epist. 60.
Malum alienum tuum nec feceris gaudium. Seneca
Gaudium abique ratione & continuo animo accidit
per turbat estuque afficit, & si iustum tunc, quæ
merus. I. in Arato.
Continuum gaudium bellantibus fortunæ tribuunt
uit Hirtius de bello Afric.
Plerumque magnus gaudii dolores adhaerent
lib. 5.

SIMILITUDO.

Plutarchi. vt fonti non deest humor, semper etiam
probo viro temperadest gaudium, etiam si res ostendat
in Moral.

EXEMPLA BIBLICA.

Gaudii veri exempla: Anna, 1. Sam. 1. Saul & David

rei formam ac substantiam, sed nudum nomen tanta mercede captantium; G. Nihil mihi gemmis est carius. R. Crede hercle non virtus, non fama, non patria, non vita ipsa (vtq; illa duo fileam) quibus vobis nihil est vilius, duo haec vltima, cum que his diuitias ingentes, & quicquid preciosissimum iudicatis vnus gemmae precio, atque amori succubuisse monstrabo, & exilio illam, & inopia, & sita res tulisset morte seruatam. Cui enim quae non est notum Nonii consilium? Romanus hic Senator fuit Vir locupletissimus, gemamque habuit viginti milibus aestimata, gemmae nomen Opalus. Mittit hic India, colorum pene omnium varietate praefulgidum, Huius fama excitatus; accensusque cupidine Antonius triumphauit, homo omnium superbissimus atque auarissimus, & cui quicquid natura habitum, fortuna licitum fecisset, cum iniusto gemmae desiderio (vt fit crudele postelloris odium concepit, hinc in illo publico proscriptiois incedo, quo tot patria lumina perire, Nonii nomen a surum cum reliquis, ob hoc vnum crimen quod formosae tyrannoque placitae dominus rei esset, interitum est. Ille autem, cui pontificus saltem liber exemplo esset, vt perniciose iactura saeculae libertatem redimeret ac saluente, illam sibi (vt auguror) praesenti dixerimne caritorem sic amplexus aut fugit, vt ea salua nulla sit vel patrimonii, vel patriae cura esset, cum illa paratus exulare, & mendicare, & ad extremum mori. Quis non magni aestimatae quam vti tenatorius sic affectus sit? Et profecto facendum alterum, aut magni pretii rem fuisse, aut parui animi possessorem. Sed qui horum vterius vt diffiniam non expectas. Esti autem huius ac reliquorum simile iudicium, ceu contagium animorum, late serpens vulgi mores infecerit, Magna tamen ingenia nec nummis delectant, nec omnino alia quam virtutis pulchritudine tangi decet, nisi vt per haec breuita quae delectat oculos, exporrecta mens in amorem ac desiderium aeternae pulchritudinis rapiatur, quo de fonte quicquid est pulchrum prodit. G. Excellentibus gemmis allicior. R. Hanc excellentiam non natura fecit sed opinio, quae apud quosdam carbunculo palmam dedit, apud alios adamanti. Illa vulgo ac plerisque gemmarum aui huius aestimatio, ista veteribus quibusdam rerum scriptoribus probatur, secundum quos non modo gemmarum, sed rerum omnium terrenarum preciosissimas adamas, Regum olim atque non omnium, sed praecellentium gemma fuit, hodie quia nullius rei tantum & tam velox quam luxurie & superbiae incrementum est, multorum non regum etiam, esse cepit, & iam plebis in digitos tendit venit. Huic proximam Indicam atque Arabicam margaritam locant, & huic itidem Smaragdum nescio quidem qua ordinis iniuria. Nam si illorum rabor pallorque gratus est, cur non aequae horum candor vigorque oculis blandiantur? Iustiorque nunc etiam Sapphiri querela, quo vix aliud terra parit caelo similis sereno. Verum (vt dixi) furor, hic hominum, non naturae nobilitas, diuitum nuge inanes atque ocioforum fabulae, qui facile ista contemnerent si quo vnquam honestiore pacis aut belli negotio tenerentur. G. Fulgidae animum mouent gemmae, sua uiter candidae margaritae. R. Mouent ais imo sternunt, calcant, molliunt, & enervant. Quae de re si pergam virorum ac mulierum exempla congerere; non te doceam, sed obtudam. Vnum ex omnibus, & id maximum attingam, vt intelligas quam periculosus iste furor sit infirmioribus animis, qui eminentissimos fortissimisque peruaserunt. Magnus Pompeius continentissimus Romanorum ducum, horum dico nouissimorum, qui quantum magnitudine gestarum rerum ceteris antecellunt, tantum modestia virorum vite frugalitate maioribus cedunt suis, victor ad Hispaniam, pacato rediens occidente, compressisque praeconibus, & in vilium coactis locum, cui conuenarum nomen, ob hoc inditum, in saeculum id durat, illic Pyrenaeis in montibus locorum fortan asperitate molestam adiuuante, atque aetatis victoriaeque superbiae compecente, masculum trophaeum puramque & rigidam sui oris imaginem crexit, vere tunc magnam atque magnificam quamuis adolecens annis: moribus senex, maturusque animi. Idem postea captus piratis, & oriente perdomito, quasi cum loco mutatus ac tempore, estque alia parte orbis ipse alius reuertus, non militarem sed saecinum, seu diuinum potus in morem, vultus suos iam viriles, ac solito molliores, non aere fictos aut marmore, sed infuertes atque exquisitissimis margaritis in triumpho tulit. Exprobatio non leuis Eoi factus vnus in caput expolitus, non siue infultatione quadam victoris omnium populorum atque executione principum sequentium. Quid non enim a Tyrannis iam serua pareretur, quae libera ciuis amantissimi talem hanc insolentiam aspexisset? Neque reliqua triumphum illius humilia magis aut sobria, non arma & equi domitarum gentium (vt mos erat) non captiui memorantur, aut currus, aut phalerae: quod vilissimum in eo legitimus, aurum fuit; gemmae omnia & margaritae. Inter multa alicuius ingens sibi, & ingentium thesaurorum ordo bicolor, ita vt singulae gemmae singulis contarent, & vala aurea, & statura, quin & luna quaedam solito ex auro immensi ponderis legitur, aurum & coronae plurae magnae & candidae margaritae inter. Denique mons aut eius illic fuit, totumque illa mirabiles in quadri ducte, ceu ac leonibus & figuris variis animalium frequens, nec non arboribus atque omni pomorum genere confusus, ramos aureos regentibus margaritis montis in vertice, hinc demum ex rebus horologium artificio vbique vincente materiam, voluebat, mirabile profus ostendit hic

LYCANTHRA

Gemmae.

DEFINITIO ET ETYMOL.

Gemmae materia communis est aqua non pura sunt enim... Gemmae, omnis lapis... Karab, politus fuit vel glaber &...

De Gemmis Dial. xxxvii.

Francisci Petrarca.

G. A. V.

fulgor & species delectant. R. Rerum faecor terre... De Gemmis Dial. xxxvii. Francisci Petrarca. G. A. V. fulgor & species delectant. R. Rerum faecor terre...